

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Затверджую:

Т.в.о. декана
юридичного факультету
Надія МОСКАЛЮК
« 31 / 2023 р.

Затверджую:

В.о. проєктора з
науково-педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
« 31 / 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни
«Правові системи сучасності»

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань - 29 Міжнародні відносини
Спеціальність - 293 Міжнародне право
Освітньо-професійна програма - «Міжнародне право»

Кафедра конституційного, адміністративного та фінансового права

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практичні	ІРС	Тренінг, КПІЗ	СРС	Разом	Екзамен/ залік
Денна	1	2	30	30	4	8	48	120	Екзамен

31.08.2023
(Signature)

Тернопіль – ЗУНУ, 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 293 Міжнародне право (затверджена Вченою Радою ЗУНУ, протокол № 10 від 23.06.2023 р.).

Робочу програму склала доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктор філософії з права Вікторія ІВАНІЮК.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, протокол № 1 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Мар'яна КРАВЧУК

Розглянуто і схвалено групою забезпечення спеціальності 293 Міжнародне право, протокол № 1 від 31.08.2023 р.

Голова ГЗС

Ярина ЖУКОРСЬКА

Гарант ОП

Людмила САВАНЕЦЬ

1. Опис дисципліни «Правові системи сучасності»

Дисципліна - Правові системи сучасності	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань – 29 Міжнародні відносини	Статус дисципліни: нормативна Мова навчання: українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 293 Міжнародне право	Рік підготовки: 1 Семестр: 2
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програма: «Міжнародне право»	Лекції: 30 год. Практичні заняття: 30 год.
Загальна кількість годин – 120	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: 48 год. Тренінг, КППЗ – 8 год. Індивідуальна робота – 4 год.
Тижневих годин – 8 год. з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Правові системи сучасності»

2.1. Мета вивчення дисципліни. Метою дисципліни «Правові системи сучасності» є вивчення витоків, розвитку, сучасного стану та подальших перспектив розвитку різних правових систем (романо-германської, англо-американської, релігійної, традиційної) з урахуванням загальних тенденцій у розвитку права в світі на сучасному етапі.

Важливим є формування у студентів навичок критичного мислення, розвиток правової ерудиції, здатність орієнтуватися в сучасній політико-правовій реальності, ознайомлення з критеріями класифікації та головними рисами основних правових систем сучасності, особливостями джерел права різних країн, принципами правового аналізу іноземного законодавства.

2.2. Завдання вивчення дисципліни. Для набуття студентами відповідних знань та вмінь визначено наступні завдання: дослідити витoki та історію формування романо-германської, англо-американської, релігійної, традиційної правових систем; виявити причини, що обумовили сучасний стан правових систем шляхом огляду їх історичного розвитку; встановити зв'язки різних правових систем між собою; дослідити структурні особливості романо-германської, англо-американської, релігійної, традиційної правових систем; визначити риси романо-германського права у сучасній правовій системі України.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- здатність критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття міжнародного, європейського права, порівняльного правознавства, враховувати темпоральний чинник та прогнозувати основні напрямки розвитку правових систем,

- здатність формувати судження у сфері міжнародного, європейського, національного права, порівняльного правознавства, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти,

- здатність аналізувати зміст національних правових норм, інститутів і галузей права у порівняльно-правовому контексті,

- знати і розуміти нормативні положення, доктрини і принципи функціонування міжнародної і національних правових систем, здійснювати на цій основі аналіз та кваліфікацію правових явищ, застосовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі,

- здійснювати порівняльний аналіз правових систем, оцінювати і аргументувати їхні недоліки та переваги, знаходити і тлумачити релевантне іноземне законодавство, надавати консультації щодо його змісту і практики застосування, оцінювати та мінімізувати ризики юридично значущих дій з урахуванням множинності правових систем і юрисдикцій,

- мати високий рівень правосвідомості і правової культури, передбачати наслідки юридично значущих дій і рішень для окремих індивідів, суспільства і держави,

- визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Вивчення навчальної дисципліни «Правові системи сучасності» здійснюється на основі здобутих студентами знань з навчальних дисциплін «Теорія держави і права», «Філософія», «Політологія», що зумовлює більш ґрунтовне дослідження основних категорій і змісту функціонування різних правових систем сучасності.

2.5 Результати навчання.

У результаті вивчення дисципліни «Правові системи сучасності» студенти повинні:

- знати: понятійний апарат походження, розвитку та особливостей функціонування правових систем сучасності; нормативні положення, доктрини і принципи функціонування національних правових систем, здійснювати на цій основі аналіз та кваліфікацію правових явищ, застосовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі;

- вміти: здійснювати порівняльний аналіз правових систем, оцінювати і аргументувати їхні недоліки та переваги, знаходити і тлумачити релевантне іноземне законодавство, надавати консультації щодо його змісту і практики застосування, оцінювати та мінімізувати ризики юридично значущих дій з урахуванням множинності правових систем і юрисдикцій; розрізняти та ідентифікувати норми, джерела, форми права щодо їх системної та національної приналежності, пояснити існуючі процеси, які відбуваються у функціонуванні правових систем сучасності; формулювати висновки, розробляти рекомендації, обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання проблем у сфері правотворчої, правоінтерпретаційної та правозастосовної діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни «Правові системи сучасності»

Змістовий модуль 1. Характеристика правових систем сучасності

Тема 1. Правова система: поняття і структура

Поняття “система права” і “правова система”. Структура правової системи та її елементи. Поняття джерела права. Класифікація джерел права за різними критеріями. Матеріальні, соціальні та інші джерела права. Поняття та зміст форми права. Класифікація форм права. Загальні та особливі форми і джерела права. Ототожнення “форми права” і “джерела права” на формально-юридичному рівні.

Тема 2. Класифікація правових систем сучасності

Необхідність і важливість класифікації національних правових систем. Критерії класифікації правових систем. Різні підходи до класифікації правових систем (Р. Давид; К. Цвайгерт, Г. Кьотц; М. Глендон, М. Гордон, К. Осакве; Ю. Тихомиров, М. Марченко, А. Саїдов).

Види критеріїв класифікації національних правових систем. Форми (джерела) права як критерій класифікації правових систем. Правова сім'я. Види правових сімей. Основні та “периферійні” правові системи. Відносний характер класифікації національних правових систем. Зближення та уніфікація національних правових систем. Юридичні засоби уніфікації різних правових систем.

Тема 3. Особливості та характерні риси основних правових сімей сучасності

Загальна характеристика романо-германського, англо-американського, релігійного та традиційного типів правових систем сучасності, їх взаємодія та трансформація. Основні особливості та правові риси сучасних правових систем.

Тема 4. Глобальні тенденції еволюції правових систем

Зміни правової культури, право реалізації правової свідомості українського суспільства в умовах розвитку правової системи країни. Категорія «вестернізація» (С. Кримський, А. Тогінбі, К. Осекве). 12 ознак родових особливостей західної правової традиції (К. Осекве). Глобалізація і її вплив на правові системи світу. Основні типи правових систем. Характеристика архаїчної, модернової та постмодернової правових систем.

Змістовий модуль 2. Джерела права в основних правових системах сучасності

Тема 5. Значення правового звичаю в основних правових системах

Звичай як джерело права. Місце правового звичаю серед інших джерел романо-германського права. Шляхи легітимації звичаю державою. Звичай на додаток до закону, замість закону, всупереч

закону. Роль звичаю у сучасному англосаксонському праві. Ознаки правового звичаю (за В. Блекстоуном). Види правових звичаїв. Звичай у сучасному мусульманському праві. Регулятивна роль традицій.

Тема 6. Роль судової практики в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві

Судова практика в романо-германській правовій сім'ї. Особливості правотворчої діяльності судів. Прецедент як джерело права в англосаксонській правовій сім'ї. Вирішальна роль прецеденту у створенні та функціонуванні права в Англії. Переваги та недоліки прецеденту. Види судових прецедентів: обов'язкові та необов'язкові. Структура судового прецеденту. Принцип обов'язкового дотримання прецедентів. Інститут перегляду (скасування) прецеденту.

Тема 7. Закон як джерело права в основних правових системах

Роль закону в романо-германській правовій сім'ї. Нормативно-правові акти та критерії їх класифікації. Роль конституції та конституційних законів у формуванні романо-германського права. Система законодавства. Кодифікація. Закон як джерело права в англосаксонській сім'ї. Домінуюча роль конституційних законів. Види статутів парламенту. Делеговане законодавство. Переваги та недоліки делегованого законодавства. Кодифікація і збільшення ролі законодавства в мусульманському праві.

Тема 8. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві

Поняття правової доктрини. Її місце в системі джерел романо-германського права. Роль глосаторів та коментаторів у рецепції римського права. Вплив доктрини на законотворчість та правозастосування. Значення доктрини в англосаксонській правовій сім'ї. Роль праць визначних вчених-правознавців у розвитку загального права. Види правових доктрин в англосаксонському праві. Роль правової доктрини в мусульманському праві.

Тема 9. Правові системи, наближені до романо-германської (континентальної) правової сім'ї

Особливості скандинавського права, що наближають його до романо-германської правової сім'ї. Система джерел скандинавського права. Датський та шведський напрямки у розвитку скандинавського права.

Латиноамериканські правові системи. Джерела права в латиноамериканських правових системах. Дуалізм латиноамериканського права. Відмінності латиноамериканських правових систем від романо-германської правової сім'ї.

Особливості японської правової системи, її дуалізм. Поєднання традиційних норм та принципів романо-германського права. Кодифікація японського права XIX-XX століть.

Правові системи соціалістичних країн. Основні джерела соціалістичного права, їх подібність до джерел романо-германського права. Закон у системі джерел соціалістичного права. Взаємозв'язок законів з іншими нормативно-правовими актами.

Тема 10. Релігійні правові системи

Багатофункціональний характер релігійних правових систем. Іудейське право. Риси, що відрізняють його від інших релігійних правових систем. Принципи іудейського права: поняття та види. Джерела іудейського права. Особливості взаємодії іудейського релігійного права із сучасним світським правом Ізраїлю.

Загальна характеристика індуського права. Джерела індуського права. Специфіка взаємодії релігійного індуського права із сучасним світським правом Індії. Кодифікація індійського права під впливом англійського права. Рецепція англійського права.

Канонічне право, його джерела. Вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права.

Тема 11. Традиційні правові системи

Правова система Китаю, її особливості. Основні засади китайського права: конфуціанство, легізм. Кодифікація китайського права. Сучасне право Китаю. Правові системи країн Африки:

загальні особливості. Основні джерела права. Вплив європейського права на правові системи країн Африки.

Тема 12. Змішані правові системи.

Проблеми класифікації змішаних правових систем. Країни, що відносяться до змішаної правової системи, їх загальна характеристика на прикладі В'єтнаму, Таїланду, Сінгапуру. Субнаціональні правові системи: підходи до визначення.

Тема 13. Типологічні особливості правової системи України

Основні риси постсоціалістичних правових систем. Перехідний характер правової системи сучасної України. Особливості нормативно-правових актів. Процес зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю.

4. Структура залікового кредиту з навчальної дисципліни «Правові системи сучасності»

№ п/п	Тема	Кількість годин					Контрольні заходи
		Лекції	Практичні заняття	СРС	ІРС	Тренінг, КПЗ	
Змістовий модуль 1.							
1.	<i>Тема 1.</i> Правова система: поняття і структура.	2	2	4	2	4	Стандартизовані тести, опитування
2.	<i>Тема 2.</i> Класифікація правових систем сучасності.	2	2	4			
3.	<i>Тема 3.</i> Особливості та характерні риси основних правових систем сучасності.	4	4	4			
4.	<i>Тема 4.</i> Глобальні тенденції еволюції правових систем.	2	2	4			
Змістовий модуль 2.							
5.	<i>Тема 5.</i> Значення правового звичаю в основних правових системах.	2	2	4	2	4	Стандартизовані тести, опитування
6.	<i>Тема 6.</i> Роль судової практики в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.	2	2	4			
7.	<i>Тема 7.</i> Закон як джерело права в основних правових системах.	4	4	4			
8.	<i>Тема 8.</i> Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.	2	2	4			
9.	<i>Тема 9.</i> Правові системи, наближені до романо-германської (континентальної) правової сім'ї.	2	2	4			
10.	<i>Тема 10.</i> Релігійні правові системи.	2	2	4			
11.	<i>Тема 11.</i> Традиційні правові системи.	2	2	4			

12.	Тема 12.Змішані правові системи	2	2	4			
13.	Тема 13. Типологічні особливості правової системи України.	2	2				
Всього:		30	30	48	4	8	

5. Тематика практичних занять

Змістовий модуль 1

Практичне заняття №1

Тема 1. Правова система: поняття і структура

Мета. Дослідити появу поняття « правова система» та її структурних елементів

Питання для обговорення:

1. Поняття “система права” і “правова система”.
2. Структура правової системи та її елементи.
3. Поняття джерела права.
4. Класифікація джерел права за різними критеріями.
5. Матеріальні, соціальні та інші джерела права.
6. Поняття та зміст форми права.
7. Класифікація форм права.
8. Загальні та особливі форми і джерела права.
9. Ототожнення “форми права” і “джерела права” на формально-юридичному рівні.

Практичне заняття №2

Тема 2. Класифікація правових систем сучасності

Мета. Дослідити підходи до класифікації правових систем сучасності

Питання для обговорення:

1. Необхідність і важливість класифікації національних правових систем.
2. Критерії класифікації правових систем.
3. Різні підходи до класифікації правових систем (Р. Давид; К. Цвайгерт, Г. Кьотц; М. Глендон, М.Гордон, К. Осакве; Ю. Тихомиров, М. Марченко, А. Саїдов).
4. Види критеріїв класифікації національних правових систем.
5. Форми (джерела) права як критерій класифікації правових систем.
6. Поняття «правова сім'я» та її види.
7. Основні та “периферійні” правові системи.
8. Відносний характер класифікації національних правових систем.

Практичне заняття №3-4

Тема 3. Особливості та характерні риси основних правових сімей сучасності

Мета. Дослідити головні ознаки правових систем сучасності

Питання для обговорення:

1. Романо-германський тип правової системи.
2. Етапи становлення, формування, характерні риси романо-германської правової системи.
3. Англо-американська правова система.
4. Етапи становлення, характерні риси англо-американської правової системи.
5. Релігійний тип правової системи.
6. Характерні особливості релігійних правових систем.
7. Традиційний тип правової системи.
8. Ознаки традиційного типу правової системи.

Практичне заняття №5

Тема 4. Глобальні тенденції еволюції правових систем

Мета. Дослідити вплив глобалізації на правові системи світу

Питання для обговорення:

1. Зближення та уніфікація національних правових систем.
2. Юридичні засоби уніфікації різних правових систем.
3. Зміни правової культури, право реалізації правової свідомості українського суспільства в умовах розвитку правових систем країни.
4. Категорія «вестернізація» України. (С. Кримський, А. Тогінбі, К. Осекве).
5. 12 ознак родових особливостей західної правової традиції (К. Осекве).
6. Глобалізація і її вплив на правові системи світу.
7. Основні типи правових систем.
8. Характеристика архаїчної, модерної та постмодерної правових систем.

Змістовий модуль 2

Практичне заняття №6

Тема 5. Значення правового звичаю в основних правових системах

Мета. Дослідити значення і роль правового звичаю

Питання для обговорення:

1. Звичай як джерело права.
2. Місце правового звичаю серед інших джерел романо-германського права.
3. Шляхи легітимації звичаю державою.
4. Звичаї на додаток до закону, замість закону, всупереч закону.
5. Роль звичаю у сучасному англосаксонському праві.
6. Ознаки правового звичаю (за В. Блекстоуном).
7. Види правових звичаїв.
8. Звичай у сучасному мусульманському праві.
9. Регулятивна роль традицій.

Практичне заняття №7

Тема 6. Роль судової практики в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві

Мета. Дослідити значення і роль судової практики в основних правових системах сучасності

Питання для обговорення:

1. Судова практика в романо-германській правовій сім'ї.
2. Особливості правотворчої діяльності судів.
3. Прецедент як джерело права в англосаксонській правовій сім'ї.
4. Вирішальна роль прецеденту у створенні та функціонуванні права в Англії.
5. Переваги та недоліки прецеденту.
6. Види судових прецедентів: обов'язкові та необов'язкові.
7. Структура судового прецеденту.
8. Принцип обов'язкового дотримання прецедентів.
9. Інститут перегляду (скасування) прецеденту.
10. Вплив діяльності суддів на процес становлення і розвитку мусульманського права.

Практичне заняття №8-9

Тема 7. Закон як джерело права в основних правових системах

Мета. Дослідити вплив закону на функціонування основних правових систем

Питання для обговорення:

1. Роль закону в романо-германській правовій сім'ї.
2. Нормативно-правові акти та критерії їх класифікації.
3. Роль конституції та конституційних законів у формуванні романо-германського права.
4. Система законодавства.
5. Кодифікація.
6. Закон як джерело права в англосаксонській сім'ї.
7. Домінуюча роль конституційних законів.
8. Види статутів парламенту.
9. Делеговане законодавство.
10. Переваги та недоліки делегованого законодавства.
11. Кодифікація і збільшення ролі законодавства в мусульманському праві.

Практичне заняття №10

Тема 8. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві

Мета. Дослідити роль і місце правової доктрини в зазначених правових системах

Питання для обговорення:

1. Поняття правової доктрини.
2. Місце правової доктрини в системі джерел романо-германського права.
3. Роль глосаторів та коментаторів у рецепції римського права.
4. Вплив доктрини на законотворчість та правозастосування.
5. Значення доктрини в англосаксонській правовій сім'ї.
6. Роль праць визначних вчених-правознавців у розвитку загального права.
7. Види правових доктрин в англосаксонському праві.
8. Роль правової доктрини в мусульманському праві.

Практичне заняття №11

Тема 9. Правові системи, наближені до романо-германської (континентальної) правової сім'ї

Мета. Дослідити ступінь наближення до романо-германської правової сім'ї ряду правових систем сучасності

Питання для обговорення:

1. Особливості скандинавського права, що наближають його до романо-германської правової сім'ї.
2. Система джерел скандинавського права.
3. Датський та шведський напрямки у розвитку скандинавського права.
4. Латиноамериканські правові системи.
5. Джерела права в латиноамериканських правових системах.
6. Дуалізм латиноамериканського права.
7. Відмінності латиноамериканських правових систем від романо-германської правової сім'ї.
8. Особливості японської правової системи, її дуалізм.
9. Поєднання традиційних норм та принципів романо-германського права.
10. Кодифікація японського права XIX-XX століть.
11. Правові системи соціалістичних країн.
12. Основні джерела соціалістичного права, їх подібність до джерел романо-германського права.
13. Закон у системі джерел соціалістичного права.
14. Взаємозв'язок законів з іншими нормативно-правовими актами.

Практичне заняття №12

Тема 10. Релігійні правові системи. Традиційні правові системи

Мета. Дослідити багатofункціональність та кодифікацію зазначених правових систем

Питання для обговорення:

1. Багатofункціональний характер релігійних правових систем.
2. Іудейське право. Риси, що відрізняють його від інших релігійних правових систем.
3. Принципи іудейського права: поняття та види.
4. Джерела іудейського права.
5. Особливості взаємодії іудейського релігійного права із сучасним світським правом Ізраїлю.
6. Загальна характеристика індуського права.
7. Джерела індуського права.
8. Специфіка взаємодії релігійного індуського права із сучасним світським правом Індії.
9. Кодифікація індійського права під впливом англійського права.
10. Рецепція англійського права.
11. Канонічне право, його джерела.
12. Вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права.
13. Правова система Китаю, її особливості.
14. Основні засади китайського права: конфуціанство, легізм.
15. Кодифікація китайського права.

16. Сучасне право Китаю.
17. Правові системи країн Африки: загальні особливості.
18. Основні джерела права країни Африки.
19. Вплив європейського права на правові системи країн Африки.

Практичне заняття 13

Тема 11. Традиційні правові системи.

Мета. Дослідити особливості правових систем Китаю, Японії та країн африканського континенту.

Питання для обговорення:

1. Правова система Китаю, її особливості.
2. Основні засади китайського права: конфуціанство, легізм.
3. Кодифікація китайського права.
4. Сучасне право Китаю.
5. Правові системи країн Африки: загальні особливості.
6. Основні джерела права країни Африки.
7. Вплив європейського права на правові системи країн Африки.

Практичне заняття №14

Тема 12. Змішані правові системи

Мета. Дослідити критерії класифікації змішаних правових систем

Питання для обговорення:

1. Поняття змішаного типу правової системи.
2. Критерії класифікації правових систем.
3. Групи держав зі змішаною правовою системою.
4. Правові системи В'єтнаму, Таїланду та Сінгапуру.
5. Поняття «субнаціональні» правові системи.
6. Регіональні правові системи.
7. Субрегіональний правовий простір.
8. Розгорнута класифікація видів правових систем.
9. Особливості субрегіональної правової системи.

Практичне заняття 15

Тема 13. Типологічні особливості правової системи України

Мета: дослідити роль і місце правової системи України серед правових систем сучасності

Питання для обговорення:

1. Основні риси постсоціалістичних правових систем.
2. Перехідний характер правової системи сучасної України.
3. Особливості нормативно-правових актів.
4. Процес зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю.

6. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПІЗ) – форма організації навчання, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, також застосування цих знань на практиці. КПІЗ виконують студенти самостійно під керівництвом викладача, це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих у процесі лекційних, практичних занять.

КПІЗ з дисципліни «Правові системи сучасності» – це дослідження про основні типи правових систем, спільні та відмінні риси у правопорядках різних держав світової спільноти, представляється у вигляді реферату, або есе за наступним планом:

1. Визначення актуальності обраної теми з урахуванням новітніх тенденцій в компаративістській діяльності провідних юристів сучасності та існуючих проблемних питаннях суспільного життя в Україні.
2. Розкриття основного матеріалу провести виходячи з обраної теми, використовуючи новітні напрацювання юридичної науки.

3. Висновки повинні відображати особисту думку студента, підсумок його роботи та значення для нашого суспільства тих чи інших напрацювань у яскравому світі взаємодії правових систем сучасності.

КПЗ у вигляді реферату або есе підготовлені в письмовому вигляді, його обсяг складає до 10 сторінок А-4, сторінки нумеруються. Перша сторінка - титульна, на другій міститься план, наприкінці список використаної літератури, інтервал написання 1,5; розмір 14.

Пропоновані варіанти КПЗ

1. Основні підходи до класифікації правових систем.
2. Право як унікальне надбання західної цивілізації.
3. Зближення та уніфікація національних правових систем.
4. Головні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
5. Роль університетів у розвитку романо-германського права.
6. Вплив романо-германського права на розвиток права у світі.
7. Головні етапи становлення та розвитку англосаксонського права.
8. Особливості розвитку загального права у США.
9. Вплив англосаксонського (загального) права на розвиток права у світі.
10. Західна і східна традиції європейського права.
11. Історія виникнення та основні риси мусульманського права.
12. Датський та шведський напрямки у розвитку скандинавського права.
13. Особливості становлення та розвитку правових систем країн Латинської Америки.
14. Вплив європейського права на формування правової системи Японії.
15. Принципи іудейського права: поняття та види.
16. Вплив канонічного права на становлення романо-германського та загального права.
17. Вплив загальносвітових тенденцій правового розвитку на традиційні правові системи.
18. Основні риси постсоціалістичних правових систем.
19. Перехідний характер правової системи сучасної України.
20. Особливості інтеграції правової системи України в романо-германську правову сім'ю.
21. Правові системи соціалістичних країн: загальна характеристика.
22. Загальна характеристика правових систем традиційного типу.
23. Європейські правові традиції: спільні риси англосаксонської та романо-германської правових сімей.
24. Значення правової доктрини в правовій системі України.
25. Роль судової практики в правовій системі України.
26. Рецепція англійського права правовою системою Індії.
27. Взаємодія мусульманського релігійного та сучасного світського права.
28. Основні джерела канонічного права.
29. Виникнення конституційного контролю в США.
30. Загальна характеристика сучасного права Китаю.
31. Глобалізація та її вплив на правові системи світу.
32. Конфлікти та взаємодія правових систем світу.
33. Інтеграційні процеси та їх вплив на правову систему України.
34. Інформаційне суспільство та вплив інформації на правові системи сучасності.
35. Вплив агресії Російської Федерації проти України на правову систему нашої держави.

7. Самостійна робота

Самостійна робота, як одна із форм засвоєння навчального матеріалу у вільний від обов'язкових занять час і без участі викладача, передбачає особистісно-орієнтовану організацію самоосвіти студента. Організація самостійної роботи вимагає особливої уваги, тому що частина питань кожної теми виноситься на самостійне опрацювання студентами, а матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, виноситься на екзамен.

Самостійна робота забезпечується необхідними навчально-методичними засобами (у тому числі конспектами лекцій, навчально-методичними розробками для самостійного вивчення дисципліни, періодичними виданнями). Студенти мають можливість самостійно опрацьовувати навчальний матеріал у бібліотеці, навчальних кабінетах і комп'ютерних класах з використанням

мережі Інтернет, а також у домашніх умовах (при отриманні відповідного пакету навчально-методичної літератури).

№ п/п	Тематика
1.	Тема 1. Правова система: поняття і структура.
2.	Тема 2. Класифікація правових систем сучасності.
3.	Тема 3. Особливості та характерні риси основних правових систем сучасності.
4.	Тема 4. Глобальні тенденції еволюції правових систем .
5.	Тема 5. Значення правового звичаю в основних правових системах.
6.	Тема 6. Роль судової практики в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.
7.	Тема 7. Закон як джерело права в основних правових системах.
8.	Тема 8. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.
9.	Тема 9. Правові системи, наближені до романо-германської (континентальної) правової сім'ї.
10.	Тема 10. Релігійні правові системи.
11.	Тема 11. Змішані правові системи.
12.	Тема 12. Традиційні правові системи.
13.	Тема 13. Типологічні особливості правової системи України.

8. Тренінг з дисципліни «Правові системи сучасності»

Трєнінг (англ. *training*) — це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі. Тренування (від англ. to train — виховувати, навчати) — комплекс вправ для тренування в чому-небудь. Тренування — система підготовки організму людини з метою пристосування його до підвищених вимог і складних умов роботи й життя.

Тематика тренінгу:

1. Глобалізація, регіоналізація чи урбанізація? Перспективи розвитку правових систем сучасності. Можливі загрози та шляхи їх подолання.
2. Вплив права міжнародних організацій на правові системи сучасності.
3. Моделювання розвитку правових систем змішаного типу та їх впливу на сучасні правові процеси.

Завдання: досягнути єдиного розуміння студентами сучасної «правової географії», перспектив розвитку правових систем, в т.ч. України, спробувати спрогнозувати можливі шляхи трансформації правових систем сучасності.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

В процесі вивчення дисципліни «Правові системи сучасності» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести, поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- модульна контрольна робота;
- екзамен.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Правові системи сучасності»

визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	іковий модуль 3	Заліковий модуль 4	Разом
20%	20%	20%	40%	100 %
1. Усне опитування під час занять (1-4 теми по 10 балів) – 40 балів. 2. Модульна контрольна робота – 60 балів.	1. Усне опитування під час занять (5-13 теми по 5 балів) – 35 балів. 2. Модульна контрольна робота – 65 балів.	Підготовка КПЗ – макс. 40 балів. Захист КПЗ – макс. 40 балів Участь у тренінгах – макс. 20 балів	Теоретичні питання (2 питання) – по 30 балів, макс. 60 балів Тестові завдання (10 тестів по 4 бали) – макс. 40 балів	100

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер тем
1	Фліпчарт	1-13
2	Ноутбук	1-13
3	Проектор	1-13

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

- Бехруз Х. Введення у порівняльне правознавство. Одеса, 2002.
- Гелей С.Д., Ритар С. М. Політико-правові системи світу: навч. посіб. К., 2006.
- Дмитриев А. І., Шепель А. О. Порівняльне правознавство: навч. посіб. К., 2003.
- Журавський В. С., Зайчук О. В., Копиленко О. Л., Онищенко Н. М. Правові системи сучасності Глобалізація. Демократизм. Розвиток. К., 2003.
- Зайчук О. В., Онищенко Н. М. Вступ до теорії правових систем. К., 2006.
- Оборотов Ю. Н. Традиції і новації. Одеса, 2001.
- Онщенко Н. М. Правова система: проблеми теорій. К., 2002.
- Порівняльне правознавство: підручник / За ред. В. Д. Ткаченка. К., 2003.
- Савчин М.В. Порівняльне правознавство. Загальна частина: навч. посіб. К., 2005.
- Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К., 1999.
- Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн. К., 2005.
- Георгіца А. З. Конституційно-правові інститути зарубіжних країн. Чернівці 1994.
- Каррі Д. П. Конституція Сполучених Штатів Америки / Пер. з англ. О. М. Мокровольського. К., 1993.
- Корчевна Л.О. Проблема різноджерельного права: дослід порівняльного правознавства. НАНУ інститут держави і права. К, 2005. 36 с.
- Кримський С.: У сучасному глобалізованому світі Україна. *День*. 2006. №129.

16. Лісничий В. В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн.
17. Лубський В. І., Борис В. Д. Мусульманське право. К., 1997.
18. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграцій з ними правові системи України. К., 2003.
19. Харитонова О. І., Харитонов С. О. Порівняльне право Європи: основи порівняльного правознавства. *Європейські традиції*. Х., 2002.
20. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. К., 2001.
21. Голяк Л. В. Порівняльне правознавство: курс лекцій / Л. В. Голяк, А. С. Мацко, О. В.Тюріна. К.: МАУП, 2004. 200 с.
22. Луць Л. А. Сучасні правові системи світу: навч. посіб./ Л. А. Луць. Л. : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 241 с.
23. Правові системи сучасності : навч. посіб. для магіст. права / Ю. С. Шемшученко, Н. М.Оніщенко, О. В. Зайчук та ін.; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. К.: Юридична думка, 2012. 492 с.
24. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К.: Україна, 1999. 554 с.
25. Вовк Д. Релігійна традиція у праві: аспекти загальнотеоретичного розуміння. *Вісник Академії правових наук України*. Х., 2012. № 3 (70). С. 44-53.
26. Гусарєв С. Новаторське дослідження генези порівняльного правознавства. *Право України*. 2013. № 3-4. С. 542-544.
27. Національні тенденції та міжнародний досвід сучасного праворозуміння: монографія. Ю. С. Шемшученко, Н. М. Оніщенко, О. В. Зайчук та ін.; за заг. ред. Н. М. Оніщенко. К.: Юридична думка, 2013. 480 с.
28. Порівняльне правознавство (правові системи світу): монографія / Ю. С.Шемшученко, О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко та ін.; за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К.: Парламентське вид-во., 2008. 488 с.
29. Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: зб. наук. праць / За ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Гриценка, О. К. Маріна; упор. О. В. Кресін, І. М. Ситар.К.: Логос, 2011. 520 с.
30. Турута О. В. Глобалізація та її вплив на класифікацію сучасних правових систем світу. *Публічне право*. 2012. № 1 (5). С. 254-260.
31. Гапотій В.Д. Основні правові системи світу: навчальний посібник / В.Д. Гапотій, О.Л. Жильцов, Г.І. Воржевітіна. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с.
32. Петришин О. В. Правова карта сучасного світу : навч. посіб. для студентів-магістрів юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / О. В. Петришин, О. В. Зінченко. Харків : Право, 2018. 508 с.
33. Пильгун Н. В. Поняття правової системи України та її функціонування у суспільстві. *Юридичний вісник*. № 3 (52), 2019. С. 47-54.